

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมของคนชั้นรณมินิบัสกับปัญหาจรรยาบรรณในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งสิ้น 5 ทฤษฎี

1. ทฤษฎี x และ y ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แนวความคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

สุพัตรา สุภาพ (2540:74) ให้นิยามเกี่ยวกับแรงจูงใจ คือ การชักจูงให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ด้วยการใช้คำพูด การเขียน หรือพยายามทำให้เกิดความต้องการที่จะปฏิบัติตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งบุคคลจะปฏิบัติตามได้น้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับความต้องการ 2 ประการ คือ

1. ความต้องการทางกาย เป็นความต้องการในสิ่งที่เป็นแก่ชีวิต เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ความสนุกสนาน การจับจ่าย ความต้องการทางเพศ ความหิว ความกระหาย
2. ความต้องการทางจิต เป็นความต้องการที่อยากทำให้สังคมยอมรับ ให้เกียรติ ให้ความรัก ให้ความเมตตา เป็นต้น

John S. Guiford and David E. Gray ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับแรงจูงใจว่า "แรงจูงใจ คือ สิ่งใดก็ตามที่เร่งเร้า นำช่องทาง และเสริมสร้างความปรารถนาในการประกอบกิจกรรมในด้วมมนุษย์ "

James C. Davies นิยามคำว่า "แรงจูงใจ" คือ การแสวงหาหนทางให้ได้มาซึ่งความพอใจในแต่ละขั้นของความต้องการอันเป็นแบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์

สมพงษ์ เกษมสิน นิยามแรงจูงใจ คือ ความพยายามที่จะแสดงออกหรือปฏิบัติตามสิ่งที่ต้องการ สิ่งจูงใจมีทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล แต่มูลเหตุจูงใจอันสำคัญของบุคคลคือ ความต้องการ

หุบ กาญจนประกร กล่าวว่ แรงจูงใจ คือ การกระตุ้น หรือการเร้าที่เป็นเครื่องช่วยย้าให้การกระทำสำเร็จลุล่วงไป

J. Kogan and E. Havemann ได้ให้ความหมายว่า แรงจูงใจ หมายถึง แรงซึ่งควบคุมพฤติกรรมของตน อันเกิดจากความต้องการ (Needs) พลังกดดัน (Drives) หรือความปรารถนา (Desires) ที่จะผลักดันให้คนพยายามดิ้นรนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ พฤติกรรมของคน ถูกกำหนดและควบคุมโดยการจูงใจต่าง ๆ การจูงใจเหล่านี้ยังมีลักษณะแตกต่างกันไปสำหรับแต่ละคน อีกด้วย

แรงจูงใจ อาจเกิดได้จากสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคลนั้น ๆ เอง ภายในได้แก่ความรู้สึกต้องการ หรือขาดอะไรบางอย่าง จึงเป็นพลังชักจูงหรือกระตุ้นให้มนุษย์ประกอบกิจกรรมเพื่อทดแทนสิ่งที่ขาดหรือต้องการนั้น ส่วนภายนอกได้แก่ สิ่งใดก็ตามที่มาเร่งเร้าเข้าช่องทางและเสริมสร้างความปรารถนาในการประกอบกิจกรรมในตัวมนุษย์ ซึ่งแรงจูงใจนี้อาจเกิดจากสิ่งเร้าภายในหรือภายนอก แต่เพียงอย่างเดียว หรือทั้งสองอย่างพร้อมกันได้

ทฤษฎี X และ Y ("Theory X" and "Theory Y") ของ Douglas McGregor ซึ่งได้ตั้งทฤษฎีในการควบคุมการปฏิบัติงานและเป็นแรงจูงใจของผู้ปฏิบัติงานในการทำงานไว้ 2 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎี X กล่าวว่

- ก. ผู้ปฏิบัติงานส่วนมากจะไม่ชอบทำงาน และพยายามหลีกเลี่ยงงานให้มากที่สุดที่จะทำได้
- ข. วิธีการควบคุมผู้ปฏิบัติงานต้องใช้วิธีรุนแรง เช่น การขู่บังคับ การควบคุมอย่างเข้มงวด
- ค. ไม่มีความรับผิดชอบในการทำงาน มีความกระตือรือร้นน้อย แต่ต้องการความปลอดภัยมาก

Theory X นี้จะกล่าวถึงสมมุติฐานเกี่ยวกับผู้ปฏิบัติงานไปในทาง Negative และวิธีที่จะจูงใจ ควรจะใช้วิธีการแบบ Negative Method เช่น การขู่บังคับ

2. ทฤษฎี Y กล่าวว่

- ก. ผู้ปฏิบัติงานชอบใช้กำลังกายและสมองในการทำงาน และถือว่าการทำงานเป็นการเล่นสนุกและการพักผ่อน

จ. ผู้ปฏิบัติงานกลุ่มนี้ไม่ชอบการบังคับในการควบคุมการปฏิบัติงาน แต่ชอบคำพูดที่เป็นมิตรและเป็นผู้รับผิดชอบตนเอง

ค. มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มีความกระตือรือร้นและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งต่างๆ

Theory Y นี้ จะกล่าวถึงสมมุติฐานที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานไปในทาง Positive และวิธีการที่จะจูงใจผู้ปฏิบัติงานใน Theory Y ควรจะใช้วิธีการแบบ Positive Method เช่น การให้รางวัล หรือกำลังใจ

2. ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม (Structural-Functionalism) บศ สันตสมบัติ (2537 : 29) ตามแนวความคิดของแรดคลิฟฟ์-บราวน์ (Radcliffe-Brown) ซึ่งเขาได้นำเอาเมโนทส์ในเรื่อง หน้าที่ (function) มาจากเดอว์เคอิม (Emile Durkheim) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส มาใช้ผสมกับเมโนทส์เรื่องโครงสร้างสังคม โดยหน้าที่ของนักมานุษยวิทยาตามทรรศนะของเขาคือการค้นหา และอธิบายว่าระบบต่างๆ ของสังคมมีโครงสร้างและหน้าที่อย่างไร แต่ละระบบมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างระบบต่าง ๆ ของสังคมก็คือ โครงสร้างสังคม (social structure) นั่นเอง ในแต่ละระบบซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้าง จะประกอบไปด้วยสถาบัน (institutions) ต่าง ๆ เช่น ระบบศาสนา จะประกอบไปด้วยพิธีกรรม ความเชื่อ องค์กรทางศาสนา ฯลฯ ซึ่งแต่ละสถาบันจะทำหน้าที่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ระบบดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบต่างๆ ของสังคมจะทำงานอย่างใกล้ชิดเพื่อรักษา "ความสมดุล" (equilibrium) ของสังคมเอาไว้

ทฤษฎีนี้เป็นการมองสังคมส่วนรวมว่าเป็นระบบหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยส่วนหรือระบบต่าง ๆ ที่ยึดเหนี่ยวและมีความสัมพันธ์กัน การเปลี่ยนแปลงอาจจะเกิดหรือเริ่มต้นได้ในทุกส่วน และส่งผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ซึ่งต้องถูกกระทบกระเทือนไปด้วย

แนวคิดแบบหน้าที่นิยมของแรดคลิฟฟ์-บราวน์ เป็นการมองสังคมโดยเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต (organism) ตัวอย่างเช่น ร่างกายของคนเราประกอบด้วยระบบการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ซึ่งแต่ละระบบก็มีโครงสร้างและหน้าที่ของตนเอง เช่น ระบบย่อยอาหาร ประกอบด้วยอวัยวะต่าง ๆ เช่น กระเพาะ ลำไส้ ฯลฯ เพื่อทำหน้าที่ย่อยอาหารเป็นของเหลวและดูดซึมไปตามเส้นเลือด เป็นต้น ทุก ๆ ระบบภายในร่างกายจะทำหน้าที่อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ร่างกายมีชีวิตรอดอย่างปกติสุข หากระบบใดหยุดทำหน้าที่ก็จะทำให้เกิดอาการผิดปกติของร่างกาย สังคมก็เช่นเดียวกัน ประกอบด้วยระบบต่าง ๆ เช่น ระบบครอบครัว เศรษฐกิจ ศาสนา การเมือง ฯลฯ ซึ่งแต่ละระบบก็มีโครงสร้างและหน้าที่เฉพาะ แต่ละระบบจะทำหน้าที่เพื่อให้สังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น

ทุกขีโครงสร้างและหน้าที่ของสังคมเป็นระบบหนึ่ง ระบบนี้จำเป็นต้องดำรงอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงเสมอเนื่องจากกฎธรรมชาติ เช่น การเกิด แก่ เจ็บ ตาย การที่สังคมดำรงอยู่ได้ สังคมจะต้องมีโครงสร้างทำหน้าที่สำคัญต่าง ๆ ในสังคม ทุกสังคมจะต้องสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ กำหนดสิทธิหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ำหรับปฏิบัติตาม ตลอดจนมีการจัดระเบียบในเรื่องต่าง ๆ เช่น ระบบการผลิต ครอบครัว การเมือง การรักษาความสงบเรียบร้อย ศาสนา ความยุติธรรม ฯลฯ กล่าวอีกนัยหนึ่ง สังคมสร้างสถาบันต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อให้ชีวิตสังคมดำรงอยู่ต่อไปได้ สถาบันในความหมายที่กว้างรวมถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และระเบียบในการปฏิบัติ จึงทำหน้าที่สำคัญในการช่วยแก้ปัญหาต่างๆ เสมือนกลไกที่ทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคม และการอยู่ร่วมกันของมนุษย์

อุทัย หิรัญเด (2536:238) โครงสร้างของสังคมมีความหมายกว้าง กล่าวคือหมายถึงการจัดระเบียบในสังคมทั้งหมด รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มคนในสังคม ซึ่งอาจเป็นการทำงานทางร่วมมือสนับสนุนซึ่งกันและกัน การแข่งขัน การขัดแย้ง ประนีประนอม หรือเอาเปรียบกันก็ได้ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ จะต้องเป็นไปตามแบบแผนของสังคม ซึ่งสังคมที่มีการจัดระเบียบแล้วจะมีบรรทัดฐานทางสังคม (social norms) เป็นกฎเกณฑ์ กฎข้อบังคับ หรือมาตรฐาน

ในการปฏิบัติของมนุษย์ เพื่อให้สมาชิกของสังคมยึดถือเป็นแนวทาง นับเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวดในการอยู่ร่วมกัน เพราะมนุษย์ต้องขึ้นอยู่กับสังคมและในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น สังคมจะเป็นระเบียบได้เพราะบุคคลปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่กำหนด (สุพัตรา สุภาพ ,2540:25) อย่างไรก็ตามบรรทัดฐานบางสิ่งที่มีตามล้าหลัง คือมีสถานภาพเข้ามาเกี่ยวข้องกับอยู่ด้วย ดังนั้นสังคมจึงเป็นผลรวมของสถานภาพต่าง ๆ และสถานภาพจะเป็นกฎเกณฑ์ทำให้เราเข้าใจพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม

มัวร์ (Moore) นักสังคมวิทยาอเมริกันได้ชี้ถึงความยืดหยุ่นของทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ว่าสามารถให้คำอธิบายการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างของสังคมที่เกิดขึ้น สังคมจะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ทั้งที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นลักษณะธรรมชาติของสังคมควบคู่ไปกับความเป็นระเบียบ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในวงจำกัดที่ไม่มีผลกระทบรุนแรงในระยะสั้น แต่ในระยะยาวอาจทำให้สังคมต้องเปลี่ยนแปลงไปมาก เช่น ความเสื่อมของความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ดินซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากการทำเกษตรกรรมเป็นเวลานาน กว่าสังคมจะให้ความสนใจเรื่องนี้อาจจะกลายเป็นปัญหาซึ่งกระทบกระเทือนความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ในประเทศ

ทฤษฎีนี้อธิบายได้ว่า ถ้าพนักงานขับรถและพนักงานเก็บค่าโดยสารปฏิบัติตามสถานภาพของตนโดยอยู่ในแนวทางตามที่สังคมคาดหวัง ก็จะมีส่วนช่วยได้มากต่อการแก้ไขปัญหาคาจรถาวร ควรจะพูดจาดี ๆ บริการด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส ขับรถให้อยู่ในกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ไม่ขับเร็วและจอดรถให้ตรงป้ายที่มีผู้โดยสารต้องการจะลง เพราะเราอยู่ในฐานะของผู้ให้บริการ ก็ย่อมต้องบริการให้ดีที่สุด ถ้าบริการไม่ดี ไม่มีคนอยากขึ้น ก็จะทำให้คนนำรถส่วนตัวมาขึ้นกันมากขึ้นเพื่อความสบายทางด้านร่างกายและจิตใจ ในที่สุดก่อให้เกิดปัญหาจราจรติดขัดอย่างที่เรารู้จักกันดี ระบบการขนส่งมวลชนล้มเหลว ไม่สามารถทำให้คนมาใช้บริการได้ สังคมไม่มีระเบียบ เกิดภาวะไร้ระบบ (anomic) ปัญหาสืบเนื่องตามมามากมาย

3. ทฤษฎีพฤติกรรมเบี่ยงเบน สังคมมีการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มนุษย์จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ซึ่งตนไม่เคยพบเห็นมาก่อน เพราะการเปลี่ยนแปลงไม่มีกฎเกณฑ์หรือกฎหมายใดสามารถกำหนดได้อย่างแน่นอนไว้ แต่ถ้าเกิดปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมไม่ได้ ความไม่เบี่ยงเบนก็จะเกิดขึ้น (สุภัตรา สุภาพ , 2540:130)

สังคมดำรงอยู่ได้เนื่องจากมีระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกปฏิบัติตาม แต่การฝ่าฝืนหรือล่วงละเมิดระเบียบสังคมก็เป็นสิ่งปกติที่เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นการกระทำผิดกฎหมาย และการฝ่าฝืนจารีตประเพณี หรือการละเมิดศีลธรรมในรูปแบบต่าง ๆ จึงปรากฏให้เห็นเป็นจำวบอย นักสังคมวิทยาเรียกการกระทำดังกล่าวว่าเป็นการเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบน (deviant behavior)

การเบี่ยงเบน คือพฤติกรรมที่กลุ่มหรือสังคมเห็นว่าผิดไปจากบรรทัดฐานคนทั่วไป และก่อให้เกิดการต่อต้านและลงโทษผู้กระทำความผิด การเบี่ยงเบนที่เห็นชัดสุดคืออาชญากรรม หรือการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา เช่น ฆาตกรรม ดัดยาเสพติด ฝ่าฝืนกฎหมายจราจร เป็นต้น และการที่จะระบุว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือไม่นั้นไม่อาจระบุได้ตายตัว ทั้งนี้เพราะการกระทำอย่างหนึ่งสำหรับคนกลุ่มหนึ่งหรือบุคคลหนึ่งอาจเป็นการกระทำเบี่ยงเบน แต่อาจเป็นสิ่งยอมรับของคนอีกกลุ่มหนึ่งหรือบุคคลหนึ่ง (เสรี พงษ์พิศานนท์ , 2536:134-135)

ผู้เบี่ยงเบนคืออาชกร คนที่ทำความผิดบรรทัดฐานทุกคนคือผู้เบี่ยงเบนหรือไม่ เราจะพบว่าเกือบทุกคนต้องเคยกระทำผิดกฎหมายมาบ้างแล้วไม่มากก็น้อย เช่นการกระทำผิดกฎหมายจราจร แต่การกระทำผิดดังกล่าวไม่ได้ทำให้ผู้กระทำความผิดเบี่ยงเบนไปโดยอัตโนมัติ ปัจจัยที่กำหนดว่าใครเป็นผู้เบี่ยงเบนขึ้นอยู่กับสังคมหรือคนอื่น ๆ ในสังคมเป็นสำคัญ ก็หมายความว่าบุคคลจะเป็นผู้เบี่ยงเบนก็ต่อเมื่อถูกคนอื่น ๆ ในสังคมประณามหรือตีตราว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน เช่นถูกประณามว่าเป็นไอ้หัวขมขม รสแก๊ว ไอ้ขี้ยา เป็นต้น บางคนเคยกระทำความผิดร้ายแรงอาจไม่ถูกประณามหรือตีตราว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน ก็เพราะมีอำนาจ เช่น นักการเมืองหรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีอำนาจ ทูจรีตคอร์ปชั่น แต่ก็ยังได้รับการยกย่องในสังคม ดังนั้นปฏิกริยาของคนอื่นในสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดค่าให้ใครเป็นผู้เบี่ยงเบน

เราจะเห็นได้ว่า ในชีวิตประจำวันของมนุษย์นั้นจะต้องเผชิญสภาพการณ์ใหม่ ๆ คำนิยมต่าง ๆ เช่น ความก้าวหน้า เสรีภาพ การแข่งขัน ฯลฯ มนุษย์จึงต้องพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาให้เข้า

กับสิ่งแวดล้อมมาหม่ ซึ่งเป็นเรื่องทีแต่ละคนจะปรับตัวหรือแก้ไขปัญหาของตนเอง บางคนปรับตัวไม่ได้ ก็อาจออกไปนทางฝ่าฝืนระเบียบและศีลธรรมอันดีงาม เช่น ทูจจริตเพื่อาให้ตัวเองร่ำรวยมีหน้ามีตา ซึ่งจะเป็นปัญหาแก่สังคมส่วนรวม อย่างไรก็ตามสังคมก็มีระเบียบแบบแผน หรือบรรทัดฐาน (norms) ช่วยยึดเหนี่ยวให้สังคมอยู่รวมกันได้ แต่ถึบรรทัดฐานนี้ถูกทำลายลง กลุ่มก็จะแตกสลาย สังคมก็จะขาดระเบียบ

โรเบิร์ต เมอร์ดัน (อ้างถึงใน สุัทธา สุภาพ, 2540:135-137) ำนำเอาทฤษฎีภาวะไร้บรรทัดฐานมาอธิบายพฤติกรรมเบี่ยงเบนในอีกแนว โดยเขาอธิบายว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นผลของความไม่ประสานสอดคล้องกันระหว่างเป้าหมายทางวัฒนธรรม หรือค่านิยมทางสังคมกับบรรทัดฐานหรือวิธีการที่สังคมกำหนดเพื่อบัญญัติให้บรรลุเป้าหมายนั้น ดังนั้นการที่คนเราไม่สามารถใช้ชีวิตที่สังคมยอมรับและเห็นว่าเหมาะสมกันเป็นแนวทางไปสู่เป้าหมายที่เรำต้องการ ทาให้คนเหล่านั้นหันไปหาวิธีการอื่น ๆ ที่สังคมยอมรับ คือละเมิดบรรทัดฐานหรือต้องมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนในที่สุด

เมอร์ตัน ชี้ให้เห็นว่าบุคคลจะมีการปรับตัวหรือมีวิธีการเพิกฏกับสถานการณ์ดังกล่าวแตกต่างกัน และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนปรากฏออกมาหลายรูปแบบคือ

1. ผู้ปฏิบัติตาม (conformity) เป็นกลุ่มคนที่ยอมรับและยึดถือเป้าหมายและวิธีการที่สังคมเห็นว่าดีงาม เหมาะสม เป็นกลุ่มคนที่มีค่านิยมและการปฏิบัติอยู่ในกรอบของกฎหมายและศีลธรรมประเพณี เช่น อยากมีบ้านก็พยายามทำงานเก็บเงินทองจนพอที่จะซื้อหรือปลูกบ้านได้ กลุ่มพวกนี้ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม แต่ทาให้สังคมมีความเป็นระเบียบ

2. พวกนอกคอกหรือพวกแหวกแนว (innovation) เป็นพวกที่มีค่านิยมหรือเป้าหมายในชีวิตแบบเดียวกับพวกแรก แต่ไม่ยอมรับและไม่ทาตามวิธีการที่สังคมกำหนด แต่หันไปหาวิธีการใหม่มาใช้ เป็น

พวกเบี่ยงเบนที่ทําผิดกฎหมายและศีลธรรมต่าง ๆ เช่น พวกที่อยากร่ำรวยแต่ไม่ทำงานที่สุจริต กลับมาใช้วิธีลั่น จี้ คอรัปชัน หรือค้ายาเสพติด เป็นต้น นิสิตนักศึกษาบางคนก็อยากสอบได้แต่ไม่ยอมดูหนังสือใช้วิธีลอกเพื่อน หรือแอบเอาตำราเข้าไปลอกในห้องสอบก็จัดว่าเป็นพวกพวกแนว เช่นกัน

3. พวกเจ้าระเบียบพิธี (ritualism) เป็นพวกที่ปฏิบัติพิเศษเป็เป้าหมายที่คนทั่วไปปรารถนา โดยเห็นว่าความมั่งมีทางวัตถุเป็นสิ่งลวงตา เป็นกิเลสตัณหาที่ไม่ควรแสวงหา แต่ยอมรับปฏิบัติตามวิธีการที่สังคมกำหนด คนกลุ่มนี้เป็นพวกมักน้อย พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่มีความทะเยอทะยาน ต้องการความมั่นคงในชีวิต กลัวความผิดหวัง และมักขาดความคิดริเริ่มในการทำงาน คนพวกนี้มีพฤติกรรมที่เรียกว่าเครื่องศีลธรรม เครื่องระเบียบ คือพยายามทำตามกฎของสังคมและกระทำแต่ความดี เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม แต่ไม่ต้องการความสำเร็จในชีวิตเหมือนบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนอีกประเภทหนึ่ง

4. พวกหนีโลก (retreatism) เป็นคนที่ยอมรับทั้งเป้าหมายและวิธีการที่สังคมยอมรับ เป็นพวกที่สิ้นหวังในชีวิตและเลิกเป็นคนดีของสังคม อาจเป็นเพราะผิดหวัง หรือล้มเหลวในชีวิตจนหมดอาลัยตายอยาก เดิมเป็นพวกที่ปฏิบัติตามแต่ไม่สามารถไปถึงเป้าหมายตามวิธีการที่สังคมกำหนดได้ จึงแสดงออกด้วยการเป็นคนหนีโลก หนีสังคมหรือแยกตัวออกจากสังคมด้วยการหาทางออกในลักษณะของการติดยาเสพติด เป็นคนจรจัด ดื่มสุรา กินยาระงับประสาท หรือฆ่าตัวตาย บางคนก็หันไปหมกมุ่นในเรื่องของไสยศาสตร์หรือเข้าทรง เป็นต้น

5. พวกก้าทาย (rebellion) เป็นผู้ที่ไม่ยอมรับทั้งค่านิยมและวิธีการที่สังคมกำหนดและพยายามสร้างค่านิยมและวิธีการขึ้นมาใหม่ เช่น ปฏิเสธค่านิยมที่แสวงหาความร่ำรวย และวิธีการแข่งขันหรือสะสมทรัพย์สินปฏิบัติตามแบบอย่างในระบอบทุนนิยม คนพวกนี้หันมาหาค่านิยมใหม่ที่เป็นเรื่องความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยการปฏิวัติ คนพวกนี้อาจเรียกว่าเป็นผู้ที่กบฏต่อสังคม เช่น ผู้ที่ถูกเรียกว่า "ฝ่ายซ้ายจัด"

พวกคนบางกลุ่มอาจมีพฤติกรรมที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม เช่น พวกอินบี่ที่ชอบแต่งกายสกปรก รุงรัง มีเสรีภาพทางเพศ ชีวิตไม่มีระเบียบแบบแผน ชอบสูบบุหรี่ ยาเสพติด เกียจคร้าน ฯลฯ เป็นการสร้างวิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมย่อยของตนขึ้นมาซึ่งขัดกับวัฒนธรรมของสังคมส่วนใหญ่ (พวกอินบี่ตามประวัติเป็นพวกคนร่ำรวยทั้งสิ้น แต่เกิดความเบื่อหน่ายงานการดำเนินชีวิตที่ทรูหรา ซู้ซ่า ร่ำรวย อวดมั่งอวดมี เลยแยกตัวออกมามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังกล่าว)

4. ทฤษฎีสภาวะไร้ระบบ (Anomie Theory) จากเรื่องพฤติกรรมเบี่ยงเบนนี้ สามารถโยงได้ถึงเรื่องทฤษฎีสภาวะไร้บรรทัดฐาน (Anomie Theory) เพราะตามที่ เมอร์ตัน ได้อธิบายว่า (อ้างถึงงาน ปาโรซาดิ สุขุม , 2536 : 201) พฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นผลของความไม่ประสานสอดคล้องกันระหว่างเป้าหมายทางวัฒนธรรมหรือค่านิยมทางสังคม กับบรรทัดฐานหรือวิธีการที่สังคมกำหนด นั้นย่อมหมายถึงการย้อนกลับไปอธิบายถึงสภาพสังคมในขณะนั้นได้ว่าสังคมกำลังตกอยู่ในความสับสน เนื่องจากบรรทัดฐานต่าง ๆ ย่อนแอไร้ประสิทธิภาพ ไม่สามารถควบคุมความประพฤติของสมาชิกได้ เป็นภาวะที่บุคคลในสังคมไม่ยึดถือค่านิยม และกฎบรรทัดฐานแห่งการอยู่ร่วมกัน บุคคลไม่ผูกพันกันกับกลุ่มและบรรทัดฐานของกลุ่ม ภาวะเช่นนี้มักจะเกิดขึ้นในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การดำเนินชีวิตทุกด้านของทุกคนในสังคมต้องถูกกระทบกระเทือน หรือเปลี่ยนแปลงอย่างมากจนบุคคลปรับตัวไม่ทัน เกิดความสับสน ไม่แน่ใจว่าจะอะไรถูกอะไรผิด ไม่แน่ใจว่าการปฏิบัติตามบรรทัดฐานจะเป็นผลดีแก่ตนหรือไม่ ทำให้เกิดการไม่ไว้วางใจกันอย่างกว้างขวาง โดยมองว่าบรรทัดฐานของสังคมไม่มีความหมาย ไม่สามารถให้คุณค่าให้โทษได้อย่างแท้จริง (Normlessness)

อย่างไรก็ตาม ความเป็นระเบียบและการเสียระเบียบเป็นของคู่กันในทุกสังคม ก็จะต้องมีสองสิ่งนี้ในเวลาเดียวกัน เพราะจะไม่มีสังคมใดที่มีสมรรถภาพในการควบคุมสมาชิกให้อยู่ในระเบียบอย่างสมบูรณ์แบบ เป็นเหตุการณ์ที่ปรากฏได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นสังคมที่ล้าหลังหรือเจริญแล้วก็ตาม เช่น Malinowski ค้นพบจากการวิจัยที่เกาะโทรบารอนด์ ว่า แม้ในสังคมล้าหลังแบบนี้ ทุกคนก็

ไม่ได้ปฏิบัติตามกิจกรรมตามประเพณีของกลุ่มเสมอ เพราะมีผู้หลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามถ้าหากเห็นว่าจะ
รอดพ้นจากการถูกลงโทษ หรืออันสังคมสมัยใหม่ก็ตาม บุคคลจะละเว้นการกระทำบางอย่าง ถ้าหาก
คิดว่าจะรอดพ้นจากการถูกจับกุมหรือลงโทษ เช่น ขับรถฝ่าฝืนเพราะอยากไปเร็ว หรือลักขโมย
เพราะอยากได้อะไรสวย ลอกข้อสอบเพราะอยากสอบได้หรือสอบได้ที่ดี ๆ เป็นต้น

ทฤษฎีภาวะไร้ระบบนี้ สามารถนำมาอธิบายสังคมเมืองกรุงของไทยในปัจจุบันได้เป็นอย่างดีและ
ชัดเจน เช่นในเรื่องของปัญหาการจราจรที่วุ่นวายสับสน สร้างความเบื่อหน่ายแก่ทุกคน ปัญหาการ
จราจรอาจไม่เกิดรุนแรงเช่นนี้ ถ้าทุกคนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด
และสังเกตเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามนั้น โดยไม่คิดถึงผลประโยชน์หรือความพอใจของตน
เป็นใหญ่ เพราะการที่อยู่ร่วมกับคนหมู่มากอันสังคม สิ่งเดียวที่จะควบคุมให้เกิดความเป็นระเบียบ
มากที่สุดได้แก่ การมีอยู่ของกฎระเบียบและการทำตามอย่างไม่บิดพลิ้ว แต่ปัญหาการจราจรปัจจุบันนี้
เกิดจากต่างคนต่างต้องการเอาตัวรอด ว่าตัวเองสะดวกเข้าว่า ทำอย่างไรก็ได้ทำให้ตนได้ประโยชน์
สูงสุด ไม่กลัวแม้แต่ตำรวจจราจรที่มีหน้าที่โดยตรงในการจับกุมผู้กระทำความผิด มิหรือไม่มีตำรวจก็จะทำผิด
กฎจราจร ดังคำพูดที่ตลกนำมาพูดล้อเลียนกันว่า ฝนแดงปะหมเห็นครับ แต่หมไม่เห็นตำรวจ ซึ่ง
คำพูดนี้สะท้อนให้เห็นได้ว่า ในความคิดเห็นหรือความรู้สึของคนยุคปัจจุบันไม่ได้เกรงกลัวกับการกระทำ
ความผิด แม้ว่ามันจะเป็นความผิดเพียงเล็กน้อยถ้าเทียบกับความผิดประเภทอื่น เช่น ฆาตกรรม
ซึ่งความผิดอาชญากรรมแม้จะเล็กน้อยก็อาจส่งผลกระทบต่อทั้งนั้น ดังเช่น การฝ่าฝืนกฎจราจรที่สร้างปัญหา
มาจนทุกวันนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. มานุษยวิทยาการระลึกรู้ (Cognitive Theory) ทฤษฎีนี้มองวัฒนธรรมว่า ำให้ความหมายกับกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ (งามพิศ สัตย์สงวน, 2539: 43-44) รวมทั้งการจัดประเภทสิ่งของต่าง ๆ ในวัฒนธรรมนั้น ๆ ด้วย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับภาษาเป็นพิเศษ เพราะมนุษย์ทุกหนทุกแห่งจะใช้ภาษาเพื่อบมองโลกและเข้าใจประสบการณ์ของตัวเอง ทฤษฎีนี้นิยามวัฒนธรรมว่าเป็นรหัสลับหรือกฎเกณฑ์สำหรับการกระทำหรือพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ วัฒนธรรมจึงไม่ใช่พฤติกรรม แต่เป็นเหมือนไวยากรณ์ หรือกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่บอกว่า คนเราจะมีพฤติกรรมอย่างไรในสถานการณ์ต่าง ๆ จึงเป็นหน้าที่ของนักมานุษยวิทยาที่จะต้องแยกแยะเอารายละเอียดต่าง ๆ ออกมา อะไรที่คนเรารู้มาซึ่งมีเพียงประเพณีต่าง ๆ เท่านั้น แต่มันเป็นหนทางที่ใช้จัดระเบียบประสบการณ์ของมนุษย์ จากกรอบแนวคิดดังกล่าว นักมานุษยวิทยาไม่ได้สังเกตวัฒนธรรม แต่เอามาจากพฤติกรรมที่ตัวสังเกตในสังคมที่เฉพาะที่นักมานุษยวิทยาเลือกศึกษา ดังนั้น การพรรณนาวัฒนธรรมเฉพาะแห่งหนึ่ง จึงไม่ใช่แต่เพียงพรรณนาว่าประชากรในชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ทำอะไรบ้าง แต่เป็นการพรรณนาถึงกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ และความคิดต่าง ๆ ที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมที่คนในชุมชนในสังคมนั้นมีอยู่ร่วมกัน ในบางครั้งชาวบ้านรู้และสามารถบอกนักมานุษยวิทยาถึงแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมต่าง ๆ ของพวกเขาได้ แต่ในบางครั้งชาวบ้านไม่ได้ตระหนักว่าส่วนหนึ่งของพฤติกรรมของพวกเขาเป็นแบบแผนวัฒนธรรม จึงเป็นหน้าที่ของนักมานุษยวิทยาที่จะต้องค้นหาแบบแผนวัฒนธรรมดังกล่าวโดยการสังเกตและสอบถาม

กรอบแนวคิดอีกอย่างหนึ่งที่ใกล้เคียงกับทฤษฎีนี้ คือ มานุษยวิทยาเชิงสัญลักษณ์ (symbolic anthropology) ซึ่งมองวัฒนธรรมว่าเป็นระบบหนึ่งของสัญลักษณ์และการำให้ความหมายที่มีร่วมกันของคนในชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ยกตัวอย่างจากเกิร์ธ ซึ่งพูดถึงการหยีตาและการหมุนตาไปรอบ ๆ การหยีตาหรือขยิบตาเป็นการสื่อสาร เขาสื่อสารอย่างจงใจกับคนบางคนโดยเฉพาะตามรหัสลับที่ยอมรับกันทางสังคม แต่การหมุนเปลือกตาไม่ใช่วัฒนธรรม มันเป็นการเคลื่อนไหวทางกายภาพที่ไม่มีควำหมายร่วมกัน แต่การทำตาหยีหรือขยิบตาเป็นวัฒนธรรม เพราะมันมีความหมายและำให้ข้อมูลพิเศษของการสื่อสารกัน

มัน เป็นแบบแผนหนึ่งของการสื่อสารหรือสัญลักษณ์ด้านต่างๆ ของพฤติกรรมมนุษย์ที่นักมานุษยวิทยาประเภท ที่นิยมวัฒนธรรมว่า "เป็นระบบหนึ่ง ที่ให้ความหมายพฤติกรรมของมนุษย์" สนใจจะศึกษา

โดย Leon Festinger แนวความคิดของทฤษฎีนี้มีพื้นฐานมาจากธรรมชาติ กลไกของการปรับตัวของมนุษย์ซึ่งสรุปว่า มนุษย์ไม่สามารถทนต่อสิ่งเปลี่ยนแปลงจัดแย้ง หรือไม่ลงรอยกันได้ เมื่อ ภาวะทางจิต อยู่ในภาวะที่ขัดแย้งหรือไม่ลงรอยกัน ภาวะทางจิตนี้จะทำให้เกิดสิ่งสองสิ่งขึ้นในตัวบุคคล คือ กระตุ้นให้บุคคลมีกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อที่จะทำให้ภาวะความไม่สบายอันเกิดจากความขัดแย้งของความคิดลดลงได้

Festinger กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างความคิด ความเข้าใจ จะมีผลต่อพฤติกรรมหรือ การกระทำของบุคคล ภาวะความขัดแย้งระหว่างความคิด ความเข้าใจเกิดขึ้นเมื่อ

1. บุคคลรับรู้เหตุการณ์หรือข้อมูลใหม่ ซึ่งขัดแย้งกับความรู้ของตน อันได้แก่ ความเชื่อ ความ คิดเห็น และทัศนคติ

2. บุคคลได้พบเห็นเหตุการณ์หรือข้อมูลที่ขัดแย้งกับความคิดมาก่อน

3. การไม่เห็นพ้องกับบุคคลอื่นในสังคม

4. การบังคับให้ยอมตาม ทำให้บุคคลเกิดความขัดแย้งระหว่างความคิดกับการกระทำ เมื่อเกิด การขัดแย้งขึ้น บุคคลสามารถลดความขัดแย้งได้โดยการ

4.1 หาข้อมูลใหม่มาสนับสนุนความคิด หรือพฤติกรรมของตน

4.2 ไม่รับ หรือหลีกเลี่ยงที่จะรับข้อมูล

4.3 เปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความคิด หรือเปลี่ยนความคิดให้สอดคล้องกับพฤติ-

กรรมของตน

4.4 เปลี่ยนความคิดให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม

งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในวิทยานิพนธ์เรื่อง อาชญากรรมพื้นฐาน: การฝ่าฝืนกฎหมายจราจร (ศราวุฒิ พันธ์ขาว, 2522) ได้นำเสนอว่า การฝ่าฝืนกฎหมายจราจร จัดอยู่ในความหมายของ อาชญากรรมที่กฎหมายบัญญัติเป็น ข้อห้าม (Mala Prohibita) และได้มีผู้งานนทพฤติกรรมการของอาชญากร เป็นองค์ประกอบสำคัญในการ กำหนดประเภทของอาชญากรรม โดยกล่าวว่าการฝ่าฝืนกฎหมายจราจร เป็นอาชญากรรมประเภทที่จัด ต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม (Public order crime)

การฝ่าฝืนกฎหมายจราจรนั้นมีปริมาณมาก เหตุผลหนึ่งของศาสตราจารย์ซัทเธอร์แลนด์ (Prof. Sutherland) ที่มีต่อการกระทำผิดของกลุ่มอาชญากรคอแข็งขาวก็คือ การขาดความสำนึก และความรับผิดชอบต่อประชาชนโดยรวม

กฎหมายจราจรมันได้ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อที่จะป้องกันทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายจราจรมันเหมือนกับผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา คือก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต และทรัพย์สินทั้งของตนเองและผู้อื่น เมื่อพวกเขาฝ่าฝืนกฎหมาย

ในขณะที่ได้มีการศึกษากันถึงเรื่องการเลิกเฉยต่อกฎหมายจราจรของผู้ขับขี่ว่ามักจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับ เชื่อมโยงกับประวัติ หรือความเป็นมาของพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของบุคคลนั้น ๆ ด้วย พวกเขาก็ได้ ให้ความสนใจมุ่งไปที่บุคลิกภาพส่วนบุคคล และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมในการขับขี่ของแต่ละบุคคล กับตัวแปรทางวัฒนธรรมสังคม ซึ่งต่างก็ให้ความเห็นว่าพฤติกรรมในการขับขี่ของบุคคลนั้นจะได้รับอิทธิพล จากวัฒนธรรมของสังคมซึ่งเขาได้เรียนรู้ เข้ามารับรู้เกี่ยวข้องซึ่งเขาก็ได้รับเอาแบบปฏิบัติเป็นพฤติกรรม ของตน

การฝ่าฝืนกฎหมายจราจรอาจจำแนกได้ 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. การฝ่าฝืนกฎหมายจราจรว่าด้วยการขับเคลื่อน (Moving Violations) ได้แก่ ความผิดฐาน ฝ่าฝืนเครื่องหมายจราจร ฝ่าฝืนสัญญาณจราจร แชนรถในที่คับขัน กลับรถในทางร่วมทางแยก ขับรถ ช้าไม่ชิดขอบทางด้านซ้าย เป็นต้น

2. การฝ่าฝืนกฎหมายจราจรด้วยการจอดรถ (Parking Violations) ซึ่งการจอดรถในที่ห้ามจอดนั้น แม้จะก่อให้เกิดอุบัติเหตุน้อยกว่า แต่โอกาสที่จะทำให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดก็ง่าย ทั้งนี้ เพราะทำให้พื้นที่ทางจราจรลดน้อยลงไปเป็นผลให้เกิดการกีดขวางทางจราจร ความผิดในลักษณะเช่นนี้ได้แก่ความผิดฐานจอดรถในเขตป้ายรถประจำทาง จอดรถในที่ห้ามจอด จอดรถหัวเลี้ยวห้ามจอด

การลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายจราจร

การลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายจราจรทางปฏิบัติแล้วจะเป็นโทษปรับเสียมากกว่าด้วยเหตุผลที่ยอมรับกันมานานในประเทศแล้วว่า การกระทำความผิดทางคดีอาญานักดีเล็กน้อยที่ผู้กระทำความผิดไม่ควรจะต้องรับโทษถึงจากนั้นก็ โทษปรับเป็นการลงโทษทางทรัพย์สินที่ดีที่สุดทางหนึ่ง แต่โทษปรับที่นำมาใช้อย่างแพร่หลายในประเทศไทยนั้น มักจะมีอัตราตายตัวสำหรับแต่ละความผิด ทั้งนี้ โดยพิจารณาถึงความหนักเบาของความผิดเป็นสำคัญ การลงโทษจำคุกหากจะมองในแง่ความเป็นธรรมก็ดูจะเป็นธรรมเนื่องจากเป็นการลงโทษอย่างเสมอหน้ากัน แต่หากจะมองในแง่ทัณฑ์แล้ว จะเป็นปัญหาว่าจะสนองตอบวัตถุประสงค์ในการลงโทษได้เพียงใด หรือไม่

ในยุคนี้อาจมี ทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นให้แก่สังคมไม่เป็นที่ยอมรับกันแล้ว และทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีนั้น โดยสภาพแล้วก็มีอาจนำมาใช้แก่โทษปรับได้ จึงเหลือเพียงทฤษฎีป้องปราม หรือข่มขู่เท่านั้น ที่เป็นวัตถุประสงค์ของโทษปรับ กล่าวคือ เป็นการลงโทษเพื่อมิให้ผู้ถูกลงโทษนั้นกระทำความผิดซ้ำอีก และเพื่อมิให้ผู้อื่นเห็นตัวอย่างและเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้ากระทำความผิดเช่นนั้นในภายหน้า

เมื่อได้ยอมรับว่าทฤษฎีป้องปราม หรือข่มขู่ เป็นที่ยอมรับว่าใช้ได้ผลในกรณีความผิดประเภท Mala Prohibita กฎหมายที่ใช้อยู่จะต้องมีประสิทธิภาพในการควบคุมบังคับทำให้สังคมอยู่ในครรลองเดียวกัน ซึ่งควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีการบัญญัติกฎหมายที่เหมาะสม
2. มีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
3. มีการลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายอย่างเฉียบขาดและรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม วิธีที่จะทำให้ประชาชนช่วยกันรักษาประสิทธิภาพของกฎหมายนั้น มี 3 ประการ

1. ประชาชนต้องทราบเกี่ยวกับกฎหมาย

ตามหลักกฎหมายแล้วถือว่าประชาชนต้องรู้กฎหมาย ผู้ใดจะกระทำผิดโดยอ้างว่าไม่รู้กฎหมายไม่ได้ แต่ในทางปฏิบัติแล้วโอกาสที่บุคคลจะรู้ว่ามีกฎหมายอะไรข้างนั้น มีน้อยมาก บทกวีการเผยแพร่โฆษณากฎหมายที่ตราออกมาใช้วิธีพิมพ์เผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งเป็นหนังสือของทางราชการ โดยกฎหมายทุกฉบับจะเขียนไว้เหมือนกันว่า "ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศนราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป" หรือ "พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศนราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป" เป็นต้น

2. การฝึกให้ประชาชนมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย

เนื่องจากประชาชนจะต้องเคารพกฎเกณฑ์ข้อบังคับ เพื่อให้ที่อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุข เคารพในสิทธิของกันและกัน ดังนั้น ประชาชนควรได้รับการฝึกฝนให้มีระเบียบวินัย เคารพในสิทธิของผู้อื่นและให้ความร่วมมือกับทางบ้านเมืองที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ในเรื่องนี้ต้องเริ่มกระทำกันตั้งแต่เด็ก เช่น การข้ามถนนตรงทางม้าลาย ข้ามสะพานลอย ไม่ทิ้งเศษสิ่งของลงบนถนน เป็นต้น จนเกิดความเคยชินต่อการเคารพกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น และจะส่งผลสืบเนื่องไปถึงการตั้งเจตจำนงปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องอื่น ๆ โดยเคร่งครัดและอัตโนมัติ

3. มีการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายอย่างเฉียบขาดและรวดเร็ว

มาตรการนี้เมื่อเจ้าหน้าที่พนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ก็จะต้องทำการจับกุมผู้กระทำความผิดอย่างเคร่งครัด และโดยทันที เมื่อจับกุมสอบสวนแล้ว ก็ใช้ดุลยพินิจพิจารณาว่า ควรลงโทษผู้กระทำความผิดสถานใดหากเป็นความผิดครั้งแรกขอหาความผิดที่ไม่ร้ายแรงก็เปรียบเทียบปรับในอัตราที่สมควร แต่หากเป็นความผิดที่อาจเกิดอันตรายแก่ชีวิต หรือทรัพย์สินแล้วก็ต้องพิจารณาเปรียบเทียบปรับในอัตราที่หนัก เพื่อให้เด็ดขาดและจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก

วิจิตร บุญชะโพตระ (2531:25) จากการศึกษาพบว่าผู้เข้ารับทราบประเทศไทยมีความรู้เรื่องกฎจราจรน้อยมาก มีเพียงร้อยละ 12 เท่านั้นที่ได้รับการฝึกสอนจากโรงเรียนสอนขับรถ ดังนั้นการสอนขับรถในโรงเรียนมัธยม การสอบเข้มสำหรับผู้ขับรถสาธารณะ รวมทั้งการสอนทางโทรทัศน์ โดยมีระบบทดสอบด้วยตนเอง จะได้ประโยชน์อย่างยิ่ง

การปรับปรุงระบบการสอบใบขับขี่ การเลิกใบขับขี่ตลอดชีพ เพื่อให้มีการสอบใบขับขี่สม่ำเสมอ การใช้ระบบลงโทษแก่ผู้ขับขี่ที่เลวและให้รางวัลแก่ผู้ขับขี่ที่ดี จะเป็นผลให้มีผู้ขับรถที่ติบตอถนนมากขึ้น

การบลักจี สุรัสวดี (2537:8) แสดงความคิดเห็นว่า สาเหตุหลักของปัญหาจราจรปัจจุบัน คือ

1. ระบบขนส่งสาธารณะที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอ
2. ระบบโครงข่ายถนนยังขาดความเชื่อมโยงที่ดี และลักษณะทางกายภาพที่บกพรอง เช่น เป็นคอขวด ผิวจราจรขรุขระ มีตรอกซอยรอยมากในถนนสายหลัก
3. การใช้พื้นที่ถนนยังไม่มีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น มีการจอดรถในถนน และการใช้พื้นที่ถนนประกอบธุรกิจการค้า เป็นต้น
4. เมืองขยายตัวรวดเร็วในรูปแบบการรวมศูนย์ ที่ดินราคาสูง แหล่งที่อยู่กระจายห่างไกลศูนย์กลางเมืองมากยิ่งขึ้น
5. การจำกัดหรือควบคุมปริมาณรถยนต์ส่วนบุคคล ไม่สามารถนำสู่การปฏิบัติได้ เนื่องจากยังไม่มีทางเลือกในระบบขนส่งมวลชนสาธารณะที่เพียงพอแก่ประชาชน
6. ระเบียบวินัยจราจรของผู้ใช้รถใช้ถนนและเจ้าหน้าที่ผู้จัดอำนวยการจราจรหยาบคาย
7. การประสานงานระหว่างหน่วยงาน องค์กร ยังไม่เป็นเอกภาพเท่าที่ควร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเร่งรัดแก้ไขปัญหาจราจร

1. เร่งรัดให้มีแผนแม่บทการแก้ไขปัญหาจราจรขนส่งที่เหมาะสมกับสถานการณ์
2. เร่งรัดการก่อสร้างระบบโครงข่ายถนนทั้งสายหลัก สายรอง และโครงการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนงาน หรือโครงการที่กำหนด

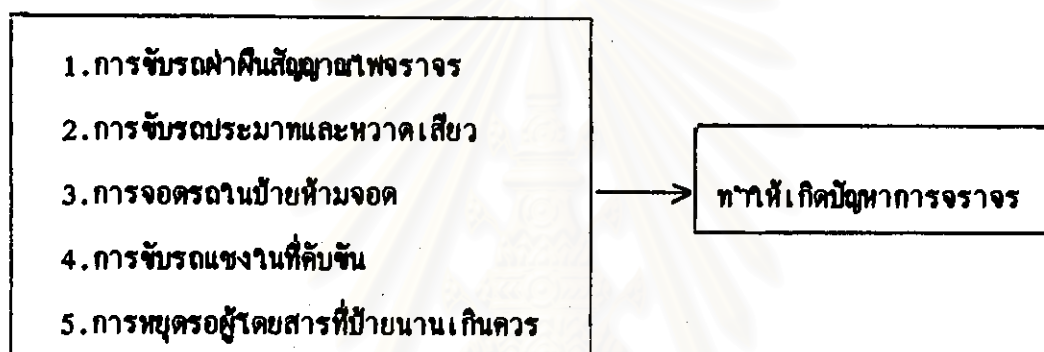
3. เร่งรัดโครงการขนส่งขนาดใหญ่ทั้งระบบขนส่งมวลชนด้วยรถไฟฟ้า และระบบทางด่วนให้แล้วเสร็จตามกำหนดปฏิบัติการ
4. เร่งรัดให้มีการดำเนินงานตามมาตรการรวม และกระจายปริมาณการจราจร โดยเฉพาะโครงการที่ได้รับอนุมัติแล้ว เช่น โครงการจัดระบบรถโรงเรียน โครงการก่อสร้างสถานีขนส่งสินค้า ขานเมือง โครงการส่งเสริมการไร้รถโดยสาร เป็นต้น
5. เร่งพิจารณา เพื่อเตรียมการใช้มาตรการจำกัดปริมาณรถยนต์ส่วนตัวในพื้นที่ที่มีระบบขนส่งมวลชนที่ดี และเพียงพอต่อไป
6. กำกับหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงที่เกี่ยวข้องว่าให้ความร่วมมือ และสนับสนุนการดำเนินงานการแก้ไขปัญหารถจราจรอย่างจริงจัง และถือเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องปฏิบัติด้วย
7. ให้หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญกับผังเมืองที่มีกฎหมายบังคับไว้
8. เน้นการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจประโยชน์ของโครงการต่าง ๆ โดยต่อเนื่อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวความคิดและสมมติฐานการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

สมมติฐานการวิจัย

1. การจับรดฝ่าฝืนสัญญาฯพจนารจรของคนจับรณนินัยสทักให้เกิดปัญหาการจรจร
2. การจับรดประมาทและหวาดเสียวของคนจับรณนินัยสทักให้เกิดปัญหาการจรจร
3. การจอตรณนปัยห้ามจอตของคนจับรณนินัยสทักให้เกิดปัญหาการจรจร
4. การจับรดชางงานที่คัับชันของคนจับรณนินัยสทักให้เกิดปัญหาการจรจร
5. การหยุดรอผู้โดยสารที่ปัยนานเกินควรของคนจับรณนินัยสทักให้เกิดปัญหาการจรจร

คำอธิบายสมมติฐาน

การจับรถประมาทและหวาดเสียวของคนขับรถมินิบัสมีผลทำให้เกิดปัญหาการจราจร

หมายความว่า การจับรถแข่งและปาดหรือขับเปลี่ยนเลนไปมาซึ่งจัดได้ว่าเข้าข่ายประมาท อาจก่อให้เกิดปัญหาการจราจรตามมาได้ เพราะเป็นการไปตัดเส้นทางเดินของผู้คนที่เขามาร่วมกันเป็นแถว เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยไม่จำเป็น ซึ่งรถมินิบัสนั้นจะเป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วถึงเรื่องความรวดเร็ว แต่ความรวดเร็วที่บางทีก็ต้องยอมแลกกับการเสี่ยงชีวิตอยู่ตลอดเวลา เพราะการที่จะไปได้เร็วในช่วงเวลาที่รถติดไปหมดทุกเลน มีทางเดียวก็ต้องซิกแซก เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาในเลนที่ว่างอยู่เสมอ ทำให้รถคันที่ตามมาข้างหลังไม่กล้าเร่งรถให้แรงแข่งได้ เพราะเกรงว่าจะไปชนท้ายเอา หรือถ้ากรณีที่รถที่ตามมาเกิดไม่ยอมให้รถมินิบัสเข้าเลนและพยายามจับตามจี้ท้ายรถคันหน้า ก็อาจเกิดการชนกันได้ เนื่องจากต่างฝ่ายต่างไม่ยอม

การจอดรถในป้ายห้ามจอดของคนขับรถมินิบัสมีผลทำให้เกิดปัญหาการจราจร หมายความว่า

การจอดรถในป้ายห้ามจอดหรือหมายรวมถึงการรับส่งผู้โดยสารนอกบริเวณที่กำหนดด้วยนั้น โดยมากผู้ขับรถมินิบัสจะไม่ยอมเข้าจอดเพื่อรับส่งคนที่บริเวณป้าย หรือว่าบางทีมาที่ป้ายจริงแต่ว่าไปจอดอยู่เลนกลางแล้วให้ผู้โดยสารลง ทำให้รถคันหลังต้องหยุดตามไปด้วย หรือต้องเปิดไฟขอทางออกเลนที่อยู่ถัดไป ทำให้ช่องทางการจราจรช่องอื่นเสียไปแบบที่ไม่ควรเสีย

การจับรถแข่งในที่คับขันของคนขับรถมินิบัสมีผลทำให้เกิดปัญหาการจราจร หมายความว่า

การที่ผู้ขับขี่รถจะขับหรือผ่านขึ้นหน้ารถคันอื่นบริเวณทางที่มีการจราจรพลุกพล่าน หรือมีสิ่งกีดขวางหรือในที่ซึ่งมองเห็นหรือทราบได้ล่วงหน้าว่าอาจเกิดอันตรายหรือความเสียหายแก่รถหรือคนได้ง่าย ห้ามผู้ขับขี่แข่งอย่างรวดเร็วเด็ดขาด ฉะนั้นเมื่อผู้ขับขี่ถึงบริเวณดังกล่าวจะต้องห้ามแข่งรถ เพราะอาจทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย หรือเกิดอุบัติเหตุได้ และจะมีผลต่อเนื่องถึงการจราจรติดขัด

การขับรถฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจรของคนขับรถมีใบสมรรถภาพที่เกิดปัญหาการจราจร

หมายความว่า ในการขับรถบนท้องถนน ผู้ขับขี่ต้องปฏิบัติตามสัญญาณไฟจราจรที่ติดตั้งไว้ ซึ่งได้แก่ สัญญาณไฟจราจรสีแดง สีเหลืองและสีเขียว ตามทางร่วมทางแยกที่ติดตั้งไว้เพื่อให้เกิดความสะดวกและความปลอดภัยในการใช้ทาง และต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพราะถ้าหากฝ่าฝืนอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุและจะทราบดีหรือเกิดขวางมีผลต่อการจราจรติดขัดได้

การหยุดรอผู้โดยสารที่ป้ายนานเกินควรของคนขับรถมีใบสมรรถภาพที่เกิดปัญหาการจราจร

หมายความว่า เมื่อผู้ขับรถมีใบขับขี่มาถึงบริเวณป้ายหยุดรถเพื่อรับส่งผู้โดยสารแล้ว แต่ไม่รีบขับรถต่อไป กลับจอดรอผู้โดยสารคนอื่น ๆ อีก หรือเรียกว่าการแช่ป้าย ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ทั่วไป จะก่อให้เกิดการติดขัดของการจราจรได้ เช่น เมื่อมีรถโดยสารประจำทางคันอื่นตามมาก็ไม่สามารถมาจอดรับผู้โดยสารที่ป้ายหยุดรถได้ หรือเมื่อมีรถคันอื่นตามมาก็จะเปลี่ยนช่องเดินรถไปบนช่องทางถัดไป ทำให้การจราจรไม่สโลว์ไหลได้สะดวกเท่าที่ควร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิยามศัพท์

การจราจร หมายความว่า การใช้ทางของผู้ขับขี่ คนเดินเท้า หรือคนที่จูง จี หรือใส่ด้อนสัตว์

ปัญหาการจราจร หมายความว่า สถานการณ์หรือสภาพการณ์ที่เป็นอุปสรรคในการจราจรหรือผู้ใช้รถใช้ถนนเกิดความไม่สะดวกในการสัญจรซึ่งในที่นี้จะครอบคลุมถึงสาเหตุปัญหาการจราจร ผลกระทบที่เกิดจากปัญหาการจราจร อันมีผลต่อด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัยและจิตใจ

สัญญาณจราจร หมายความว่า สัญญาณใด ๆ ไม่ว่าจะแสดงด้วยธง ไฟฟ้า มือ แขน เสียง นกหวีด หรือด้วยวิธีอื่นใด ๆ สำหรับให้ผู้ขับขี่ คนเดินเท้า หรือคนที่จูง จี หรือใส่ด้อนสัตว์ ปฏิบัติตามสัญญาณนั้น

สัญญาณไฟจราจร หมายความว่า โคมสัญญาณไฟที่ใช้ควบคุมการจราจร มีขนาดและติดตั้งหรือทำ ให้ปรากฏไว้ในทาง ในลักษณะที่ทาสู้ขับขี่หรือผู้ที่ต้องปฏิบัติตามสัญญาณมองเห็นได้โดยชัดเจน

ทาง หมายความว่า ทางเดินรถ ช่องเดินรถ ช่องเดินรถประจำทาง ไหล่ทาง ทางเท้า ทางร่วม ทางแยก ทางลาด ทางโค้ง สะพานและสถานที่ประชาชนเข้าในการจราจร และหมายรวมถึง ทางเท้าส่วนบุคคลที่ยินยอมให้ประชาชนเข้าในการจราจร เว้นทางรถไฟ ในที่นี้หมายถึงถนนทั่ว ๆ ไป ที่เข้าในการจราจรทางบกในกรุงเทพมหานคร

เครื่องหมายจราจร หมายความว่า เครื่องหมายใด ๆ ที่ได้ติดตั้งไว้หรือทำ ให้ปรากฏในทาง สำหรับให้ผู้ขับขี่ คนเดินเท้า หรือคนที่จูง จี หรือใส่ด้อนสัตว์ปฏิบัติตามเครื่องหมายนั้น

รถโดยสารมิโนบัส หรือ รถโดยสารขนาดเล็ก หมายถึง รถรับจ้างสาธารณะซึ่งประกอบไปด้วย ตัวคุณสมบัติดังนี้

- เป็นรถยนต์ที่มีป้ายทะเบียนสีเหลืองและเลขทะเบียนขึ้นต้นด้วย 10-xxxx หรือ 11-xxxx (10, 11 หมายถึง หมวดของรถยนต์ตามประเภทของการใช้ซึ่งกรมการขนส่งทางบกกำหนดไว้ ส่วน xxxx คือ เลขทะเบียนประจํารถ) ซึ่งกรมการขนส่งทางบกระบุไว้ให้เป็นรถสำหรับการรับ - ส่ง ผู้โดยสารแต่เพียงอย่างเดียว
- ต้องเป็นรถที่ทําสัญญาร่วมเดินรถกับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ซึ่งถ้าเป็นรถวิ่งงาน ขอยจะทําสีตัวถังรถเป็นสีแดงเลือดหมู หากเป็นรถวิ่งบนถนนใหญ่ (นอกซอย) ตัวถังทาสีเขียวขาวไม้ และรถเหล่านี้จะต้องมีเครื่องหมายรถร่วมติดข้างตัวถังรถด้วย

พฤติกรรม หมายความว่า การแสดงออกที่บุคคลสังเกตเห็นได้ เช่น การขับรถ การปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร

การฝ่าฝืนกฎหมายจราจร หมายถึง การละเมิด การไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ ที่มีอยู่พระราชบัญญัติจราจรทางบก และประกาศของเจ้าพนักงานจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร

ทัศนคติ หมายถึงความรู้สึกและความคิดเห็นทางด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านอารมณ์และพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งเร้า เช่น ปรากฏการณ์บางอย่างในทางที่ชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ รวมถึงจะศึกษาทัศนคติที่มีต่อการฝ่าฝืนกฎหมายจราจร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยภาคสนามซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกตทั่วไป สังเกตอย่างมีส่วนร่วม สัมภาษณ์ สัมภาษณ์แบบเจาะลึกและใช้แบบสอบถาม นอกจากนี้ในด้านเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าเอกสารตลอดจนตำราที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยยังได้ติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์ในด้านข้อมูล เช่น องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ฯ คณะกรรมการจัดการจราจรทางบก สำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ

ประชากรเป้าหมาย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับรถมินิบัสในกรุงเทพมหานคร ที่มีผลทำให้เกิดปัญหาการจราจร จึงกำหนดการศึกษารถมินิบัสที่วิ่งรถบนถนนใหญ่หรือนอกซอย

วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลครั้งนี้จะมีการใช้ทั้งแบบสอบถามที่ผู้วิจัยทำขึ้น เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นทั่วไปเกี่ยวกับประชากรกลุ่มเป้าหมาย ในส่วนที่ 1 และในส่วนที่ 2 ของแบบสอบถามจะเป็นการเก็บข้อมูลด้านพฤติกรรมการขับขี่ของคนขับรถมินิบัสในเขตกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ มีการนำระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยามาใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ด้วย ในฐานะที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่ในสาขามานุษยวิทยา เพื่อให้ได้ทราบข้อมูลด้านประวัติชีวิตทัศนคติ ตลอดจนความคิดเห็น ความรู้สึกที่แบบสอบถามมีอาจหาคำตอบได้

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนี้ ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์จากผู้จับจี่ที่มีแนวโน้มว่าจะสามารถพูดคุยซักถามในเรื่องต่าง ๆ ได้ เพราะต้องมีการถามเกี่ยวกับเรื่องครอบครัว ญาติพี่น้อง ความคิดเห็นเรื่องอาชีพขั้บธรรมเนียมประเพณีกับการมองตนเอง รวมถึงเรื่องพฤติกรรมการจับจี่ ทั้งนี้ผู้วิจัยก็จะพยายามนำข้อคำถามที่ก่อให้เกิดความรู้สึกแฉะงลบ หรือรู้สึกขัดแย้งแต่อย่างใด ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการพูดคุยครั้งนี้สามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของพฤติกรรมการจับจี่ได้

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมนี้ ผู้วิจัยจะใช้เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจราจรบริเวณทางแยก จำนวน 3 จุด เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบริเวณแยกนั้นได้อย่างทั่วถึง โดยจะทำการสังเกตในช่วงเวลาเร่งด่วน ว่าการจราจรกับพฤติกรรมและปัจจัยต่างๆ มีผลกระทบหรือมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างไร

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมของผู้จับจี่ริมถนนเขตกรุงเทพมหานคร โดยประมวลสรุปจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดหมวดหมู่แล้วพัฒนาเป็นเครื่องมือที่สาหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลประชากร ตลอดจนลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ รวมถึงแบบสำรวจพฤติกรรมของผู้จับจี่ริมถนนที่ส่งผลทำให้เกิดปัญหาการจราจร

เมื่อได้ข้อมูลในรูปแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว จึงนำผลข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Average) โดยการแจกแจงจากเปอร์เซ็นต์ความถี่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์พฤติกรรมร่วมกับการพรรณนาตามแนวทางมานุษยวิทยา

ส่วนในเรื่องของการจัดลำดับความสำคัญของแต่ละพฤติกรรมย่อยของการจับจีรณินิส เมื่อได้ค่าเฉลี่ยแล้วก็จะนำมาจัดลำดับความสำคัญของพฤติกรรม เพื่อนำเสนอพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

ส่วนการจัดลำดับความสำคัญของแต่ละพฤติกรรมหลักของการจับจีรณินิส ที่มีผลต่อการเกิดปัญหาจราจรนั้น จะเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรวมของแต่ละพฤติกรรมหลัก กับค่าเฉลี่ยรวมของทุกตัวแปร หากพฤติกรรมหลักใดมีค่าเฉลี่ยมากกว่าค่าเฉลี่ยรวม ก็หมายถึงว่าพฤติกรรมนั้นมีผลต่อปัญหาจราจรมาก และถ้าพฤติกรรมหลักใดมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวม ก็หมายถึงว่าพฤติกรรมนั้นมีผลต่อปัญหาจราจรน้อย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย